

[Sandra Bartolović](#)

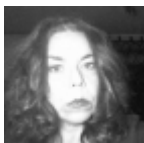
Uto, 06/07/2021 - 08:56

- 0
- 0
- 0

[Arhiva +](#)

-
-
-

[Sandra Bartolović](#)

Uto, 06/07/2021 - 08:56

-

[Za propast Banije kriva je država](#)

Milana Kreća predsjednica je udruge Projekt građanskih prava Sisak (PGP Sisak) koja od 2003. godine radi na zaštiti i promociji ljudskih prava i rješava najrazličitije probleme lokalnog stanovništva.

Ured PGP-a se nalazi u Sisku te iako pokrivamo cijelu Hrvatsku, a radimo i u zemljama u okruženju, naš fokus je oduvijek bio na Sisku i Sisačko-moslavačkoj županiji, kao i dijelu Karlovačke županije, tj. mjestima koja gravitiraju Sisku i mjestima u SMŽ. Rekla bih da dvije trećine naših korisnika dolazi iz SMŽ, gdje najveći udio ima Banija, gradovi, mjesta i sela na Baniji, a kako PGP ima registrirano preko 26.000 stranaka, ovdje govorimo o otprilike 17.000 stranaka/korisnika. Ta brojka je zaista velika. Velik broj te populacije čine povratnici i naseljenici na Baniji i u SMŽ, jer je Banija područje gdje se vratio najveći broj izbjeglica iz RH, koji su za vrijeme Domovinskog rata otišli u Srbiju i Bosnu i Hercegovinu, pojašnjava nam Kreća opseg posla udruge kojoj je na čelu.

PGP radi na omogućavanju reintegracije povratnika intenzivno od 2011. godine kada smo postali provedbeni partner UNHCR-a na projektu reintegracije. Najveći problem povratnika i naseljenika je stambeno zbrinjavanje, a što se posebno pokazalo problematičnim nakon razornog potresa 29. prosinca 2020. godine, kada se određeni broj kuća koje su bile predmetom stambenog zbrinjavanja i obnove oštetio i razrušio.

Osim stambenog zbrinjavanja, najveći problemi na koje se stanovništvo žalilo su prava iz mirovinskog sustava i socijalne skrbi jer se uglavnom radi o starijem i socijalno ugroženom stanovništvu. Velik problem generalno je nesređeno stanje i neuređeno vlasništvo u zemljišnim knjigama, upućuje nas u probleme tamošnjeg stanovništva.

PGP Sisak je od 2009. godine, kada je stupio na snagu prvi Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći, pri Ministarstvu pravosuđa i uprave, registrirani pružatelj besplatne pravne pomoći u Hrvatskoj. PGP pruža primarnu pravnu pomoć sveobuhvatno, od identificiranja problema, davanja općih pravnih informacija i pravnih savjeta, pisanja svih vrsta podnesaka, pribavljanja neophodnih dokumenata i plaćanja upravnih pristojbi. Dakle, nije da samo savjetujemo ljude, već pratimo predmete od početka do kraja.

Svaka naša stranka ima u prosjeku tri pravna problema, te ovdje govorimo o preko 70 tisuća upravnih i sudskih predmeta.

Nezaposlenost je građanima Banije, na žalost, prirodno stanje

„Po meni, najveći problem je nezaposlenost, iako se konkretno na taj problem ne žali velik broj stanovnika, jer im je to, na žalost, nekako prirodno stanje, te više očekuju od sustava socijalne skrbi“, opisuje Kreća tužnu svakodnevnicu Banijaca.

Slaže se s našom konstatacijom da su Sisak, Petrinja i kompletna Banija u bivšoj državi bila industrijska središta kojima su dominirale metalurška, naftna, kemijska, prehrambena, mlinarska, pekarska, mesna drvna industrija, a od velike je važnosti bila i sisačka luka da bi svega nekoliko desetljeća kasnije Banija ušla u red najzapuštenijih, ekonomsko, socijalno i društveno depriviranih područja, skoro pa zaboravljeno od centralne države.

„Sve što ste naveli je točno, a što se dogodilo je zaista teško odgovoriti. Vjerojatno se dogodio cijeli splet nesretnih okolnosti pa su i Sisak i Petrinja i cijela Banija propali, postali zapušteni, nenaseljeni, deprivirani, nepopularni, siromašni i diskriminirani. Odgovornost načelno je na strani centralne države, ali, ja mislim, da smo i svi mi krivi, svi koji živimo ovdje, svi koji nečime upravljamo i nešto radimo. Nedostaje nam osobne odgovornosti, no posebno nam nedostaje inicijative i osviještenosti, građanskog aktivizma.

Dakle, za propast Banije je kriva država, jer se puno negativnih stvari odigralo u pretvorbi, u tijeku rata i poslije rata, koja je uglavnom bila kriminalna. No, tako je bilo i u ostalim dijelovima naše države. Potom je na žalost bio i rat, koji je također pogodio cijelu zemlju, ali je na Baniji ostavio strašne posljedice, od kojih se Banija nije oporavila, jer država izgleda nije zainteresirana za održivu obnovu i oporavak, a građanskog aktivizma nema“, kritična je Kreća prema državi, ali i prema svojim pomalo inertnim sugrađanima rješavanju čijih problema je posvećena godinama.

Da nije bilo potresa, Banija ne bi došla u fokus države

„Na žalost, da nije bilo razornog potresa, Banija vjerojatno ne bi došla u fokus državne vlasti, kao i ostalih dionika. Također, na žalost, potres je otkrio svu bijedu i jad Banije i njenih stanovnika, jer su na vidjelo izašle priče o strašno teškom životu ljudi, gotovo nevjerojatnom za 21. stoljeće - bez struje, bez vode, bez ikakve infrastrukture, bez dokumenata, bez ičega. Nakon potresa, veliki broj ljudi, volontera pokazao je veliku humanost i dobrotu i pomogao dijelu stradalih ljudi. Mnoge inicijative su odradile ogroman posao i dale velike doprinose, kako financijski, tako i psihološki.

Dakle, volonteri i privatni donatori, kako hrvatski tako i strani su dali velik doprinos pomoći Baniji i potresom pogođenom području i ljudima. Sada ostaje da se vidi što će država i regionalne i lokalne vlasti učiniti“, kaže Kreća na konstataciju da je potres napokon skrenuo pažnju na to područje i ljude koji tamo žive.

Nevladine udruge građanima snažniji oslonac nego država

Kreća je suglasna da su nevladine udruge i građanske inicijative prije, ali i poslije potresa na tom području bile snažniji oslonac, koji je bio pristupačniji građanima nego država i jedinice regionalne i lokalne samouprave te posebno od veće pomoći. PGP je dugi niz godina imao područne urede u Glini, Dvoru, Gvozdu, Krnjaku, Topuskom, Hrvatskoj Kostajnici, kao i u Karlovcu. Ti uredi i dalje rade, kao kontakt uredi ili kontakt točke PGP-a. PGP je prilagodio uredovne dane nekadašnjim sajmenim danima u tim gradovima, općinama i mjestima, jer većina građana još uvijek tim danima ide obavljati razne poslove, pa tako i rješavati raznu pravnu problematiku i tim danima najčešće dolaze u naše urede. Tako je to utorak u Petrinji, srijeda u Glini i slično. PGP također puno radi na terenu i učestalo obilazi stranke u njihovim domovima čime im nastoje što je više moguće olakšati vođenje nekih upravnih postupaka, koji su u Hrvatskoj vrlo kompleksni i zahtijevaju obilje dokumenata, dopuna, podnesaka, očitovanja, opisuju posvećenost udruge koju vodi lokalnom stanovništvu.

Premda službene statistike ne ohrabruju jer govore da na Baniji danas prevladava starije, osiromašeno, nemoćno stanovništvo, dok mladi odlaze ne videći potencijal za uspješnu budućnost u tom kraju, a prema Karti siromaštva Svjetske banke iz 2016. godine, Sisačko-moslavačka, uz Vukovarsko-srijemsku županiju, najugroženije su regije u Hrvatskoj, Kreća ne posustaje i poručuje – „Mi jednostavno moramo biti optimistični i reći da je moguće, jer u suprotnom ništa nema smisla, a u stvarnosti je zaista sve moguće, samo ako ima volje“.

„Mnogi u Sisku i na Baniji su rekli da je možda ovaj potres i prilika za revitalizaciju Banije. No, za to bi trebalo strateški planirati i možda mnoge stvari promijeniti, kao što je i način života ljudi na Baniji. Možda je rješenje napraviti nekakva ruralno urbana područja, izgraditi neke stambene zgrade, a ne obnavljati male kućice na udaljenim mjestima. Naravno, moramo uzeti u obzir mentalitet naših ljudi i poštovati njihove želje, posebice poštovati vlasništvo, pravo na dom i slobodu kretanja. Možda je moguće, poslije potresa, dovesti neke ulagače, pokrenuti neke proizvodnje i slično, jer je to jedini put da bi mlađe, radno sposobno stanovništvo ostalo. Mislim da bismo mi kao država morali angažirati stručnjake, i domaće i strane, da se napravi strateški plan oporavka Banije i da u tom smjeru krene i obnova“, govori nam bez obeshrabrenosti alarmantnim činjenicama da SMŽ bilježi jedan od najvećih udjela stanovništva s rizikom od siromaštva – starijih od 65 godina, kojih je 19,53 posto, da je gotovo tri posto građana bez škole, visokoobrazovanih svega 10,47 posto, a županija je vodeća i po stopi nezaposlenosti – oko 19 posto, kao i po iseljavanju.

Zabrinjavajuću informaciju da je SMŽ nositelj neslavnog rekorda – ima više umirovljenika nego zaposlenih i bilježi 42 tisuće radnika i 44,43 tisuće umirovljenika, odnosno, na jednog umirovljenika dolazi 0.95 zaposlenih koji uplaćuju mirovinsko osiguranje, Kreća je popratila komentarom da bismo „morali iskoristiti fondove EU, strane donatore, kao i humanitarnu i međunarodnu pomoć da bismo uopće došli do prijedloga rješenja, jer se tu radi o sustavima i reformama“.

Ne smijemo zatvarati tvornice, obrte i OPG-ove

Osim lošeg sadašnjeg stanja, ni predikcije nisu ohrabrujuće. Prema projekcijama kretanja broja stanovnika do 2051. godina, koje u Izvješću za 2017. godinu iznosi pučka pravobraniteljica, pet županija, među kojima SMŽ najlošije stoji, zabilježiti će pad broja stanovnika od 40 do 60 posto i ako se dosadašnji demografski trendovi nastave, broj mladih, od 0 do 14 godina u svim županijama će se smanjiti, a u SMŽ najviše, čak do 75,6 posto.

„Rješenje je samo u zapošljavanju mladih i svih radno sposobnih, a zapošljavanje se može ostvariti kroz pokretanje proizvodnji koje zapošljavaju veći broj radnika. Mi ne smijemo zatvarati tvornice, obrte, mala poduzeća, OPG-ove, zadruga niti bilo što što zapošljava naše građane. Dapače, zaposlene u privatnom sektoru moramo podržavati, podupirati i poticati. Ne smijemo ih kažnjavati, tražiti im greške u poslovanju, već obrnuto, ako i rade greške, moramo ih upozoravati i educirati da ne rade te greške, ali raditi moraju. No, trenutačna situacija nije obećavajuća, jer ima nedovoljno radnih mjesta u privatnom, proizvodnom sektoru. Tu bismo mi morali pokušati iskoristiti postpotresnu situaciju i dovesti neke investitore, otvoriti proizvodne procese ovdje na Baniji“, smatra Kreća.

Nedavno obećanje premijera Andreja Plenkovića ne samo postpotresne obnove nego i revitalizacije čitave županije kako bi svi naši sugrađani imali jednake šanse u gospodarskom, socijalnom, obrazovnom i razvojnom pogledu, kao i kvaliteti života, pri čemu je naveo povećanje prihoda od 52 posto i ugovorenih 2,12 milijardi kuna iz fondova EU, čelnica PGP-a popratila je komentarom da se nadaju obnovi i revitalizaciji.

Razorni potres je prilika za Baniju

„Nadamo se obnovi i revitalizaciji, jer ako je ne bude sada, vjerojatno je više nikada neće niti biti, barem ne u ovom obliku o kojem sada pričamo. Treba iskoristiti priliku, koja je, na žalost, razorni potres. Centralna država mora surađivati s lokalnim i regionalnim vlastima, bez obzira na stranačku pripadnost. Građani se moraju uključiti u procese u vezi obnove i revitalizacije. Mora se napraviti analiza i programiranje da se vidi što Baniji treba i kako. Za to postoje stručnjaci, pa i vanjski, koji bi nam, vjerujem vrlo rado pomogli, no treba ih pozvati i organizirati“, apelira Kreća.

No, upozorava, situacija sa Zakonom o obnovi nije baš obećavajuća, jer već na samom početku, PGP je naišao na mnoge poteškoće. One se za sada najviše odnose na osnovni uvjet za obnovu potresom oštećenih objekata - legalnost objekata u skladu s važećim Zakonom o gradnji i Zakonom o postupanju s nezakonito izgrađenim zgradama. U svim slučajevima gdje objekti nisu legalizirani, ne može se provesti postupak obnove, pa smatramo da bi trebalo ponovno otvoriti rok za legalizaciju, navodi probleme s kojima se suočava veliki dio stradalih.

Podsjeća i da PGP je krajem lipnja 2021. godine, zajedno s 44 dionika, a u okviru inicijative Zaklade Solidarna, supotpisao Otvoreno pismo Vladi RH i Hrvatskom saboru u kojem se hitno traži omogućavanje obnove svih stambenih i gospodarskih objekata stradalih u potresu, pri čemu legalizacija ne smije biti prepreka. U otvorenom pismu se, pojasnila je, predlažu tri moguća rješenja, a kao najbrži način se predlaže donošenje uredbe Vlade, kao nadopune Zakonu o obnovi, da se objekti stradali u potresu izuzimaju od obaveze legalnosti kao uvjeta za pristup mjerama obnove te da se troškovi vezani uz legalizaciju novih objekata na mjestu nelegalne građevine uključe u troškove obnove.

„Što se tiče gospodarskih objekata, tu je još manji broj legalnih objekata, a smatramo da je ovo od krucijalne važnosti za Baniju, jer održive obnove nema bez obnove gospodarskih objekata. Mislim da smo u Hrvatskoj tu lekciju trebali naučiti na primjeru poslijeratne obnove, na temelju Zakona o obnovi, koji također nije govorio o obnovi gospodarskih objekata te je to imalo enorman negativan utjecaj na propadanje Banije“, ocijenila je Kreća.

Pravosuđe neefikasno kada je u pitanju diskriminacija

I bez potresa i pandemije koronavirusa, Banija je već dugo bremenita problemima, a većina tamošnjeg življa potpada pod neku od ranjivih i depriviranih skupina, bilo da je riječ o siromaštvu, nezaposlenosti, niskom standardu, energetskom siromaštvu, povratnicima i raseljenim osobama, imigrantima, ruralnom stanovništvu, diskriminaciji na osnovi etničke pripadnosti, čemu su najviše bile izložene srpska i romska manjina, ali i društvenoj isključenosti kako mladih, tako i starijih osoba.

Kreća kaže da je teško reći koja vrsta problema prevladava, jer se najčešće radi o začaranom krugu problema, jer jedan veže drugi i tako u krug. „PGP Sisak je od 2012. godine kontakt točka Ureda pučkog pravobranitelja u Hrvatskoj. Radimo na informiranju o borbi protiv diskriminacije, no, vrlo je teško narod na Baniji osvijestiti o problematici. Naši građani, naši korisnici vrlo često koriste termin diskriminacije i gotovo svakodnevno govore da su diskriminirani, no, to su uglavnom samo paušalne kvalifikacije, a kada dođe do ozbiljnije analize predmeta te spominjanja pokretanja postupaka, tu baš nisu zainteresirani. Tome uvelike pridonosi neefikasnost našeg pravosuđa u domeni diskriminacije. PGP, kao što ste i rekli na početku, već dugi niz godina radi s građanima SMŽ, kako po pitanjima individualnih predmeta u zaštiti ljudskih i građanskih prava, tako i na edukaciji o pravima. Tako smo radili više projekata usmjerenih na Rome, koji u SMŽ imaju veliku zajednicu od preko 1500 građana, uglavnom u naselju Capraške Poljane. Jedan od naših većih projekata se zvao 'Važno je zvati se Rom'. S povratnicima srpske nacionalne manjine radimo od samih početaka PGP-a, odnosno još kao Norveško vijeće za izbjeglice (NRC) koje je svoj ured u Sisku otvorilo 1999. godine“, pobrojava Kreća probleme na Baniji i nastojanja da ih se riješi.

Nastojimo integrirati strance u hrvatsko društvo

Navodi i novi projekt svoje udruge koji je startao početkom ove godine – „Centar za integraciju stranaca“ u Sisku, koji su sa 135 tisuća eura podržali Island, Lihtenštajn i Norveška. Centar je novi model zaštite ljudskih prava stranaca koji nemaju riješen status u Hrvatskoj, a u njemu se pruža permanentna i cjelokupna podrška strancima kroz objedinjene pravne, psihosocijalne i ostale usluge. No, ističe, najinteresantnije je da su korisnici stranci svih kategorija: tražitelji međunarodne zaštite i osobe koje su dobile međunarodnu zaštitu u RH, izbjeglice preseljene iz Turske kroz program preseljenja, Romi, Srbi povratnici i osobe bez državljanstva ili u riziku od gubitka državljanstva. Dakle, radi se o zaista različitim kategorijama stanovništva, no, oni su svi stranci u RH i na njih se odnose isti zakoni te se susreću sa sličnim problemima, kao što su stambeno zbrinjavanje, pravo na zdravstveno osiguranje, zapošljavanje i drugi.

„Mislim da je ovdje vrlo interesantno uvidjeti da i Srbi povratnici, nakon izbjeglištva od 1991. do 1995. godine imaju problem s reguliranjem statusa u RH i državljanstva, i nakon toliko dugog niza godina. Neki od njih su, dakle, i povratnici i stranci u RH, što je dosta kontradiktorno, a predstavlja prepreku za održivu reintegraciju. Ovaj projekt se provodi dvije godine i PGP se nada da ćemo doprinijeti integraciji stranaca u hrvatsko društvo, kao i međusobnoj povezanosti različitih kategorija stranaca“, uvjerena je Kreća.

Ističe da sada očekuje poboljšanja kada je riječ o osiguranju i zaštiti ljudskih prava. „Stvari se ipak mijenjaju, postaju transparentnije, a građani, posebno mladi ljudi postaju puno informiraniji i upoznati sa svojim pravima i načinima kako ih zaštititi. SMŽ je županija s puno raznolikosti u svakom pogledu pa tako i u razvijenosti, s tim u korak idu i informiranost i obrazovanost i osviještenost, a s time i angažiranost. Tako imamo pozitivne primjere Novske te obrazovanja u IT sektoru, kako u Novskoj tako i u Sisku. Mislim da je to jedan od dobrih puteva za poboljšanje“, optimistična je Kreća koja ipak napominje da dok do tog poboljšanja u općem smislu ne dođe, PGP će i dalje raditi na promociji i zaštiti ljudskih prava, kako samostalno, tako i u suradnji s Pučkom pravobraniteljicom te ostalim domaćim i stranim suradnicima i partnerima.

Građani moraju postati aktivniji

Unatoč brojnim problemima s kojima se suočava na svakom koraku, Kreća vidi dobru perspektivu Banije u budućnosti. „Mislim da je sad ključan period pred nama, možda narednih godinu-dvije, koje bi trebale pokazati kojim smjerom će Banija ići. Ona, naravno, ima puno potencijala, od poljoprivrede do šumarstva,

od stočarstva do turizma, no, tu treba doći do sinergije države i lokalnih vlasti da bi se nešto pokrenulo. Građani moraju postati aktivniji“, poziva Kreća sve aktere na zajedničke napore kako bi svoj kraj osovili na noge i učinili ga prihvatljivim i privlačnim za život.

Do tada, dok se stvari ne pokrenu s mrtve točke, Projekt građanskih prava Sisak radit će na većim ili manjim projektima i programima, poput „Platforme 044 – zajedno za bolju budućnost Sisačko-moslavačke županije“ u suradnji s Fondom 5.5 Zaklade Solidarna, koji je inicijalno pokrenut 2016. godine kako bi se bavio pitanjima nezaposlenosti, siromaštva i diskriminacije, a sada se preorijentirao u pomoć 400 korisnika stradalih u potresu, čiji su objekti oštećeni ili neupotrebljivi, u nadi da je to tek početak sveobuhvatnog rada s građanima postradalima u potresu.

Tekst je financiran sredstvima Agencije za elektroničke medije u okviru javnog natječaja za poticanje kvalitetnog novinarstva. Dozvoljeno prenošenje uz objavu izvora i imena autorice

Mi jednostavno moramo biti optimistični i reći da je moguće, jer u suprotnom ništa nema smisla, a u stvarnosti je zaista sve moguće, samo ako ima volje, kaže Milana Kreća iz PGP-a

Foto: Projekt građanskih prava Sisak

Impressum

Forum.tm | Nakladnik: neprofitna udruga Dom kulture Zagreb | Adresa: Nova cesta 115, 10000 Zagreb | email: domkulturezagreb@gmail.com | Uredništvo: Dom kulture Zagreb

TKO? Neprofitna udruga Dom kulture **ŠTO?** Forum.tm, prostor za slobodne ljude i one koji to žele postati **KADA?** Jučer, danas, sutra

GDJE? www.forum.tm **ZAŠTO?** Da bi stvari bile jasnije

[Veronika Rešković](#) dobitnica je nagrade "Marija Jurić Zagorka" za internetsko novinarstvo u 2014. godini, koju dodjeljuje Hrvatsko novinarsko društvo, za seriju tekstova objavljenih na Forum.tm-u.

Oleg Maštruko dobitnik je nagrade "SAP Božo Težak" za najbolji tekst s područja informatike i komunikacija u 2014. godini. Tekst "["Od Milanovićevih sastanaka po SAD-u korist bi možda mogle imati isključivo tvrtke koje posluju s državom"](#)" objavljen je na Forum.tm-u.

Portal Forum.tm financijski podupire [Agencija za elektroničke medije](#)

Agencija za elektroničke medije
Agency for Electronic Media

